

НИШ И ВИЗАНТИЈА XX / NIŠ AND BYZANTIUM XX

*„У спомен Његове Светости Патријарха Српског Иринеја”
“In Memory of His Holiness Serbian Patriarch Irinej”*

РЕЗИМЕ / SUMMARY

Име и презиме	Ѓакон Ивица Чаировић
Наставно-научно звање	доцент
Адреса посла	Мије Ковачевића 11-б
Кућна адреса	
Тел/факс	
e-mail	icairovic@bfspc.bg.ac.rs
Тема	Служба патријарха у Српској Православној Цркви у 21. веку – историјски допринос блаженопочившег Патријарха српског Иринеја (Гавриловића)

РЕЗИМЕ

Ово истраживање аналошки треба да усагласи каноне Православне Цркве и чланове Устава Српске Православне Цркве, који се односе на службу Патријарха, са историјским доприносом блаженопочившег Патријарха српског Иринеја (Гавриловића) у 21. веку. Укратко ће бити указано на све дужности и црквено-јерархијске ингеренције Патријарха, а затим ће бити анализиран рад и служба Патријарха Иринеја на мисионарском, пастирском и омилитичко-богословском пољу током периода патријарховања (2010-2020). Закључак ће бити конструисан на основу општих и појединачних премиса у оквиру анализе живота и рада Патријарха Иринеја (1930-2020).

Name	Dr Miša Rakocija
Title	Assistant Professor
Organization Address	Institute for the protection of the monuments of culture of Niš, Dobricka 2, 18000 Nis
Home Address	
Phone/Fax	018/523-414; 064/3994388
e-mail	mirakocija@gmail.com
Theme	THE SECRET OF THE FORGOTTEN MARBLE STATUE OF THE EARLY BYZANTINE EMPRESS IN NIŠ ТАЈНА ЗАБОРАВЉЕНЕ МЕРМЕРНЕ СТАТУРЕ РАНОВИЗАНТИЈСКЕ ЦАРИЦЕ У НИШУ

РЕЗЮМЕ

Unique forum statue of the early Byzantine empress stands forgotten in the lapidary of the Fortress of Niš. In the Byzantine world, this is the only one of the few largely preserved marble statues that we have seen as a possible forum statue of the early Byzantine empress. Due to its unusual and different appearance from the most common Roman statues, it confused many researchers who left it aside and left it to oblivion. The statue was neglected within art historical research papers, stylistic analysis was done, dating was done and there is an assumption where this statue could stand. The statue represents a life-size female figure made of finely polished white marble. It was excavated by associates of the museum in Niš back in 1931 inside the Fortress of Niš, not far from the city forum. The statue of the empress is unfortunately without head and arms, dressed in a long dress with a wide belt and cloak. As such, this statue does not represent an ancient deity, but a secular woman in modern clothes, as a testimony to how the noble ladies of that time were dressed. Everything indicates that this could be a representation of a person of a very high rank in the imperial hierarchy of the 6th century from the time of the renewal of the city by Emperor Justinian. Such sculptures are extremely rare in the Byzantine world generally and it is difficult to be completely sure of her identity, but there are enough reasons why we believe that this could be a statue of the unknown early Byzantine empress. We remember the well-known portrait of Ephimia (Theodora) from nearby Balajnac. There is no reason why it should not be the same case in early Byzantine Naisos. This is the only known example in Byzantium of a relatively well-preserved early Byzantine statue of a woman made of marble. For Niš, its presence is a confirmation of Justinian's renewal of the city and its beauty, to which local sculptors have greatly contributed.

Name	Anna Zakharova
Title	PhD, associate professor
Organization Address	Lomonosov Moscow State University, Faculty of History, Lomonosovsky prospekt 27-4, Moscow 119192, Russia
Home Address	Slaviansky boulevard d. 1 kv. 400, Moscow 121352, Russia
Phone/Fax	
E-mail	zakharova@inbox.ru
Theme	Fresco of the Fifteen Martyrs of Tiberiopolis in Strumica in the Context of the Byzantine Art of the Late 9th - First Half of the 10th Century

ABSTRACT

The paper deals with the fresco image of the Holy Fifteen Martyrs of Tiberiopolis in Strumica, North Macedonia. The fresco was painted in a tomb on the site of an Early Christian basilica which was later substituted with a cross-in-square church, while the tomb was turned into a sort of a crypt. Dimče Koco and Petar Miljković-Peppek who discovered this fresco in 1973 dated it to the turn from 9th to 10th century and associated it with the works of Constantinopolitan art. Developing this idea, I will undertake a closer examination of the fresco painting style. Only two of the fifteen busts of the martyrs are more or less well preserved. The similarities with the art works of the late 9th century turn to be not very close. The fresco shows no connection with the surviving artworks of the late 9th – first half of the 10th century in Macedonia or in other Byzantine provinces. The emotional character of the images and the loose painterly manner in this fresco is closer to the classical tendency prevailing in the art of Constantinople in the first half of the 10th century. Strumica fresco can be compared with such works as the mosaic in the narthex of Hagia Sophia, some Sinai icons and some illuminated manuscripts (cod. 210 from the National library of Greece, cod. Reg. gr. 1 in the Vatican Apostolic library, cod. Gr. 21 in the National Library of Russia). Therefore the Strumica fresco presents important evidence for artistic connections between Macedonia and Constantinople in the first half of the 10th century.

Име и презиме	др Јелена Глушац
Наставно-научно звање	Истраживач сарадник
Адреса посла	Историјски институт у Београду, Кнез Михаилова 36/2, 11000 Београд
Кућна адреса	Змај Јовина 6, 11080 Земун
Тел/факс	062 200 940
e-mail	jelena984@hotmail.com
Тема	Српски патријарси у доба Деспотовине (1402-1459)

РЕЗИМЕ

О неколико последњих поглавара Српске православне Цркве у периоду између 1402. и 1459. године, сачувани извори пружају веома мало података. Ради се о времену великих промена, немилосрдних политичких дешавања и тренутака, који су утицали на сваки аспект како државног и друштвеног, тако и црквеног сегмента. Анализирајући доступне чињенице из повеља, записа, натписа, житија, летописа, родослова и др., може се закључити да је Српска православна Црква, односно да су њени поглавари, преузели неке функције преко сабора, које до тада нису биле у пракси. За неколико изузетно важних догађаја, (попут потврде добијања деспотске титуле Стефана Лазаревића, став око унијатског сабора 1439. године, сахрана деспота Ђурђа Бранковића 1456. године), извори не наводе присуство ни једног од патријараха који је у том тренутку столовао, или бар учешће црквеног сабора. Једна од ситуација која се по први пут до тада догодила, јесте када се патријаршијско седиште нашло ван граница српске Деспотовине и истовремено упражњење патријаршијског престола услед смрти патријарха Никодима. Циљ овог рада јесте да обједини све доступне податке о последњим српским патријарсима пред пад државе под Османлијско царство, да представи и даље ненарушив однос између државе и Цркве, односно преузимање неких функција државе од стране Патријаршије као последицу њеног слабљења.

Име и презиме	Драгољуб Марјановић
Наставно-научно звање	Ванредни професор
Адреса посла	Универзитет у Београду - Филозофски факултет, Чика Љубина 18 - 20, Београд
Кућна адреса	Милице Ракић 19, Батајница
Тел/факс	0638956016
e-mail	sigilopator@gmail.com
Тема	ВИЗАНТИЈСКА ПАРАДИГМА О ПУСТИЊАЦИМА И ПРЕТЕНДЕНТИМА НА ЦАРСКИ ПРЕСТО - УЗАЈАМНИ ОДНОСИ И РЕЛАЦИЈЕ (VI - XI ВЕК)

РЕЗИМЕ

Још је Роберт Браунинг приметио да су свети људи имали важну улогу у друштвеном животу ране Византије, током V и VI века. У нашем раду анализираћемо топос о сусрету византијских царева и аскета који су имали специфичан значај и улогу у ступању ромејских царева на власт или утицај на њихову владавину. У Византији постоји дугачка и развијена традиција наратива о месту аскета пустињака у успону византијских достојанственика ка царској власти и њиховој царској управи. У византијским житијима, историјама и хроникама током векова постепено се уобличавао својеврстан топос о афирмацији царске власти коју су потврђивали врлински монаси, углавном аскете, па се тако већ за владавине царева Теодосија Мађег и цара Маркијана у житију Св. Симеона Стопника казује како је њихова политика била усмерена између осталог и светитељевим упутствима која су се посредно одразила и на царску политику према спору монофизитизма. Нешто касније, крајем VI века наилазимо на пример пророштва преподобног Теодора Сикеота будућем цару Маврикију да ће ступити на царски престо, док у VII веку цар Јустинијан Други доводи на патријаршијски престо Цариградске цркве извесног подвижника Кира Амастридског, који је, према приповедању Кратке Историје патријарха Никифора Цариградског и Теофанове Хронике, овом свргнутом цару прорекао да ће се поново наћи на царском престолу. У току иконоборачког периода, у првој половини IX века такође се сусрећемо са сличним топосом у приповести Теофановог Настављача да је извесни иконоборачки пустињак прорекао будућем цару Лаву V да ће имати дуговечну владавину уколико обнови прогон иконопоштоватеља. У истом периоду настаје и повест о превсходству монашког достојанства у односу на царску власт у житију преподобног Пајсија Великог. Док се у X, среће приповест о сусрету бугарског цара Петра са пустињаком Јованом Рилским, који му том приликом даје поуку о узорној владавини хришћанског цара. Сви примери указују да је наратив о улози пустињака аскета који су у византијском друштву увек уживали велики углед и утицај на царску власт, било кроз прорицање претендентима да ће успети да задобију највишу власт у Царству, или о околностима њихове владавине, био значајан топос византијских житија, историја и хроника - топос који се очигледно развијао у византијској књижевности све до XI века, када је према житију преподобног Прохора Пчињског овај пустињак у сусрету са Романом Диогеном прорекао овом византијском великашу да ће постати цар Ромеја. Стога, циљ нашег рада је да се кроз анализу свих релевантних наративних извора у наслову хронолошки омеђене теме, анализирају сви поменути примери у текстовима византијских житија, историја и хроника, те да се пружи анализа поменутих наратива у контексту византијских представа о околностима у којима су ромејски владари ступали на царски престо, односно, накнадно афирмисали своју владавину.

Name	Galina Alekseeva
Title	Doctor of artscience. professor
Organization Address	Vladivostok. Russia. Primorsky Kraev. 690922. Ajaks 10. Far Eastern Federal University
Home Address	Vladivostok. Russia. Verkhneportovaya street. 66 -77
Phone/Fax	+79146722213
E-mail	alexglas@mail.ru

Theme	The image of the Mother of God "Life-giving source" in the icon-tradition as a resource of Orthodox art
ABSTRACT	
<p>The fresco "Life-giving source" of the monastery of the Holy Mother of God in the Sichevaca gorge near the town of Nis is rarely represented in the tradition of Serbian Orthodox art of the 17th century. According to the preserved inscription on the western wall of the nave, the church was painted in 1644 with the help of the founder Veselin with brothers Simeon and Zhivko during the reign of priest Jovan. The celebration of the Mother of God the Life-Giving Spring, known since the 5th century, was approved by the Charter on Great Friday of Bright Week and is accompanied by the performance of the troparions, kontakions and Akathist. The author of this work in the article draws attention to the synergy of artistic means of the icon image and chants in honor of the Mother of God. The three-part principle of homily, laid down in the text of the kontakion, was supported in the structure of the Nis fresco.</p>	

Name	Miguel Gallés
Title	PhD candidate
Organization Address	Departament d'Art i Musicologia, Universitat Autònoma de Barcelona, Barcelona, Spain
Home Address	
Phone/Fax	
E-mail	miquel.galles@fje.edu
Theme	Lionheart - New post-byzantine icon of Saint Ignatius of Antioch
ABSTRACT	
<p>Knowing that this year's edition of the International Symposium NIŠ AND BYZANTIUM XX will be dedicated symbolically to "The Memory of His Holiness Serbian Patriarch Irinej", we considered it appropriate to propose the presentation of a rare iconographic type by describing an unpublished post-Byzantine icon of Saint Ignatius of Antioch.</p> <p>Saint Ignatius of Antioch lived very early in the history of the Church. So early that he has not only received the title of Church Father because of his contributions in helping to establish Tradition, but he has been called Apostolic Father. That is to say, Father who has lived with the apostles whose preaching is considered nearly as fundamental as theirs.</p> <p>On the occasion of the dedication of the Symposium to "The Memory of His Holiness Serbian Patriarch Irinej" it seems suggestive to underline some features of Saint Ignatius of Antioch's life that may allow establishing meaningful parallels, both from the point of view of history and from the point of view of faith. Therefore, we will focus on three points:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Church Father - Martyrdom, and Triumph over the Beasts 	

- Forceful call to Unity

We propose to develop these analogies by describing an unpublished post-Byzantine icon. Thus, the infinite message of the Word turned into Image not only perpetuates History and Tradition but also illuminates and pushes the present towards the ultimate goal of Creation.

To proceed with the description of the icon we shall develop four points:

- Milestone works related with this topic
- Highlighted Balkans' works related with this icon
- Description of the icon
- Final remarks

Name	Katherine Kelaidis, Ph.D.
Title	National Hellenic Museum
Organization Address	333 S. Halsted Street, Chicago, IL 60661
Home Address	3084 Vaughn Street, Aurora, CO 80011
Phone/Fax	+1 303-250-6691
E-mail	kkelaidis@gmail.com
Theme	Digital Cultural Heritage and Preserving the Byzantine Past of Niš

ABSTRACT

This symposium has been convened in part to highlight the extent to which the Byzantine past of the city of Niš remains under explored and under appreciated by other scholars and the general public. This paper seeks to take aim at this issue directly and suggest ways that digital cultural heritage management might be used to increase scholarly and popular interest in the Christian past of Niš. Drawing on digital humanities, Game Studies, and Cultural Heritage Studies, this paper will offer concrete and practical ways that digital cultural heritage management can be deployed to save and share this critical part of history.

Име и презиме	Игор Зиројевић
Наставно-научно звање	Учитељ византијске музике

Адреса посла	Center for Research and Promotion of Greek Music Tradition (CRPGMT). Music, Folklore and Literature Archives of Simon and Angeliki Karas, Ersis 9 and Poulcherias, 11473 Athens
Кућна адреса	Yfasiou 36, 15772 Athens
Тел/факс	+302107772786, +306945588434
e-mail	zirojevic@gmail.com
Тема	Непознате пасхалне стихире из хиландарског рукописа 307

РЕЗИМЕ

Најстарији музички рукопис у манастиру Хиландару, рукопис 307, потиче из 12. стољећа. Ради се о дијелу стихирара са пјесмама Триода и Пентикостара. Језик је руска редакција словенског, новгородског правописа, а нотација која се користи је старословенска неумска нотација. У њему смо пронашли до сада непознате пасхалне стихире.

Рад нас води кроз процес истраживања који за циљ има проналажење аутора и поријекла текстова и музике ових стихира, као и њихову богослужбену употребу. Описујемо, најприје, тип музичког рукописа и сам рукопис и стичемо општи увид у његов садржај. Затим разматрамо мјесто стихира у самом рукопису. Дајемо транскрипцију поетског текста стихира на рускословенском, као и њихов превод на савремени српски језик. У наставку покушавамо да одгонетнемо ко је аутор текста и, осврнувши се најприје на музичку нотацију којом су стихире записане, разматрамо питање ауторства музике. Коначно, осврћемо се на богослужбену употребу ових стихира. Са тим циљем, истражујемо штампане и рукописне богослужбене и појачке књиге, музичку нотацију и преко ње поријекло мелодија, као и светоотачке списе који су повезани са текстом стихира. Истражујемо доступну нам грађу од нашег времена, па све до 4. стољећа. Проналазимо поријекло неких од ових стихира, али и то да се неке од стихира које смо пронашли не налазе ни у једном другом рукопису.

Значај открића ових древних стихира представља чињеница да осим стихира које постоје и у неким грчким музичким рукописима, хиландарски стихирар има и пет стихира које постоје једино у овом рукопису и то на словенском. Уз то, ствара се јаснија слика о везама Словена на Светој Гори са византијским појањем, музичком нотацијом и светогорским богослужбеним поретком у том периоду. На основу тога, долазимо до важног закључка о употреби старословенске музичке нотације међу Словенима на Светој Гори у 12. стољећу, о чему до сада није било јасних индиција.

Name	Graham Jones
Title	Dr
Organization Address	
Home Address	45 James Street, Oxford, United Kingdom OX4 1ET
Phone/Fax	0797 921 3683
E-mail	graham.jones@ouce.ox.ac.uk

Theme	Churches of Constantine and Helena on the road to Jerusalem: The cases of Yabroud and Aleppo
-------	---

ABSTRACT

A high-point of His Holiness Patriarch Irinej's service when Bishop of Niš was the consecration of the Church of the Holy Emperor Constantine and Empress Helena. Its dedication stands in a long line, one which includes two churches which have survived, though damaged, the devastating civil war in Syria. They are the former cathedral of St Helen in Aleppo, founded in the fifth century and converted to a madrassa in 1124; and the cathedral of St Constantine and St Helen in Yabrud, whose construction from stones of the ancient Canaanite temple of Baal, later a temple of Jupiter/Sol, points to the transition from Classical polytheism to the adoption of Christianity aided by Constantine's ambiguous religious impulses.

Name	Efstratia Sygkellou – Antonios Athanasopoulos – Christos Tsatsoulis
Title	Assistant Professor – Postdoc Researcher – PhD candidate
Organization Address	University of Ioannina / Greece
Home Address	Tzoumerkou 48, Arta 47100, Greece
Phone/Fax	0030-6974664740
E-mail	esyngkellou@uoi.gr / syngkellou@gmail.com
Theme	Medieval Epirus: Aspects of history and prosopography

ABSTRACT

Medieval Epirus has recently attracted the interest of researchers of various scientific fields, such as history, archaeology, epigraphy, numismatics, etc. Since prosopography is a growing scientific field for the Byzantine studies, we focus our research on Epirus aiming simultaneously at the investigation of its political, economic, demographic, ethnological and social realities. Through the scientific project entitled “Prosopography of Medieval Epirus” (4th - 15th cent.)” which is conducted at the University of Ioannina we have the opportunity to present the results of our research.*

For the first time, all the persons who acted in the specific region during the Middle Ages are identified and registered into a prosopographical catalogue, which now includes about 950 persons. Those persons are presented alphabetically through the study of the primary and secondary bibliography; simultaneously the scientific results of the previous and recent research on the history Epirus are also utilized. The dominant individuals in both politics and society are identified, along with the people of the lower strata, such as workers, peasants, men and women, surnamed and anonymous, who had a substantial or regional role in the sources for medieval Epirus. Those who originated from Epirus as it was geographically defined in the Middle Ages (Epirus Vetus) are also recorded. So do foreigners.

The comparative and quantitative analysis of the information of the catalogue resulted in measurable data (eg number of monks, or women) describing the human geography of Epirus, demonstrating at the same time the importance of utilizing all the available sources (archival, narrative and material evidence) to explore individuals and personal or family networks. Finally, the prosopographical catalogue is the preparatory stage for the

compilation of a prosopographical dictionary of medieval Epirus which is expected to contribute further to scientific research of byzantine periphery, which is still fragmentary and incomplete.

*“This research is co-financed by Greece and the European Union (European Social Fund- ESF) through the Operational Programme «Human Resources Development, Education and Lifelong Learning 2014-2020» in the context of the project “Prosopography of Medieval Epirus” (4th - 15th cent.) (MIS 5047627)”.

Име и презиме	др Милош Цветковић
Наставно-научно звање	Научни сарадник, Византолошки институт САНУ
Адреса посла	ул. Кнеза Михаила 35, 11000 Београд
Кућна адреса	ул. Николе Вучете 5/10, 11000 Београд
Тел/факс	0642301283
e-mail	milos.cvetkovic@vi.sanu.ac.rs
Тема	ЕЛЕМЕНТИ ПОЗНОРИМСКОГ ВОЈНОГ И УПРАВНОГ УРЕЂЕЊА У ВИЗАНТИЈСКОМ ТЕМАТСКОМ СИСТЕМУ

РЕЗИМЕ

У саопштењу ће бити представљени резултати проучавања порекла и карактера тематске организације, са посебним нагласком на питање у којој мери су елементи позноримског, војног и административног, наслеђа учествовали у обликовању нове милитаризоване тематске управе у Византијском царству. Историографска анализа је у највећој мери заснована на изворним подацима похрањеним у спису *Notitia dignitatum*, затим у појединим новелама Јустинијана I Великог, писму цара Јустинијана II римском папи из 687. године, као и у листама византијских достојанственика (тактиконима), сачињеним током IX и X столећа. У раду се закључује да је тематски систем у значајној мери почивао на начелима обликованим у столећима која су претходила појави првих тема. Стога се може говорити о постепеном преобликовању позноримске управе, која се, прилагођавајући се спољашњим и унутрашњим потребама Царства, еволутивним путем трансформисала у нови милитаризовани тематски систем.

Name	Husamettin Simsir
Title	Ph.D. student at the University of Notre Dame Late Byzantine/ Early Ottoman History and the Balkans.
Organization Address	University of Notre Dame, South Bend, Indiana/USA
Home Address	344 Bercliff Drive, South Bend, Indiana
Phone/Fax	+905451600162

E-mail	hsimsir@nd.edu
++Theme	Serbs in Asia Minor: 1313 as the Beginnings of the Muslim Evrenos Dynasty.

A B S T R A C T

Evrenos Gazi's ethnic and religious background had been a question of debate between scholars for more than a century. The first suggestion regarding the identity of this historical figure had made by an Austrian orientalist and historian by the name of Joseph Freiherr von Hammer who regarded Evrenos Gazi as a Greek renegade. This argument, however, later challenged by other researchers who presented various hypotheses regarding Evrenos Gazi's earlier career in the Karasid Emirate and his father's military activities in the Balkan Peninsula. Briefly, these approaches can be grouped into four main categories. Scholars including Hammer defended the idea that Evrenos Gazi was a Greek convert who participated in expanding Ottoman military structure, awakening to the nascent economic and political benefits in Bithynia in the first half of the thirteenth century. Besides this point of view, some others argued that Evrenos Gazi descended from a Latin warlord, possibly Catalan, who was active in the west Asia Minor in the early 1300s. Scholars who of mainly of Turkish origin, on the other hand, rejected these approaches, trying to connect his family line to Oghuz/Turkmen communities which have been present in the Balkans in the above-mentioned time period. Finally, last groups of scholars have developed a recent theory concerning the ethnic background of Evrenos Gazi in the latest years, revealing new findings about his Slavic ancestry. In this section, I will briefly introduce various perspectives regarding the participation of Evrenos family into expanding Ottoman political organization and then defend my argument about Evrenos Gazi' ancestral lineage. I argue that Evrenos' father, "Branko Lazarat" -voluntarily or involuntarily- joined the military structure of the Aegean Turcoman principalities when the joint Byzantine-Serbian forces involved in armed conflicts between two rival Turkish strong men in the area, Sasa Bey and Aydınoğlu Mehmed Bey in the 1310s.

I argue that when the allied forces arrived in the Aegean coast, they aligned themselves with Sasa Bey who stuck in a challenging situation in the face of Aydinid Mehmed Bey's growing influence in the region; however, the allies had been defeated in the ensuing struggle which resulted in the imprisonment some of the provincial Serbian lords. In the face of such a situation, Sasa tried to throw in his lots with the newly appeared Byzantine-Serbian force, turning his enemies into friends. Oikonomides asserts that, this expedition was in a piratical character; that is, they did not aim to have long-term territorial gains. Instead, reinforced by the Serbian contingents, the Byzantines sought to make a display of power, in a bid to give a clear message to their enemies that they still have the capabilities to engage in military operations in the area. As put forth by Enveri, the Byzantine army joined Sasa Bey's forces initially, and then advanced possibly towards the headquarter of Mehmed Bey in Ayasulug. However, it appears that they were defeated by Mehmed Bey's forces subsequently, a development which forced the Byzantines to withdraw from the area and Sasa Bey to surrender to his enemies to be executed, being accused as the enemy of the faith. Regarding these military encounters between the two parties, Enveri says that Mehmed Bey's forces "killed and vanquished the infidels". He also adds that Mehmed Bey gained so much loot from the vanquished enemy. Referring to these verses, I think, some of the feudal Serbian lords might have fallen captive to the Aydinids and then carve out a career for themselves in their military structure, being converted to Islam.

Name	Dr Ioanna P. Arvanitidou
Title	Postdoctoral Research Fellow
Organization Address	Department of Archaeology and History of Art, School of History and Archaeology Aristotle University of Thessaloniki, 54124 Thessaloniki, Greece

Home Address	Chalkokondili 29, 56123, Ampelokipoi, Thessaloniki, Greece
Phone/Fax	0030 6942987359
E-mail	io.arvanitidou@gmail.com
Theme	EARLY BYZANTINE BATHS IN ATHENS

A B S T R A C T

For many years the prevailing view was that, after the roman era, Athens declined and was a small provincial town. However, studies in recent years have shown that Athens remained an important city, with strong fortifications, which often repaired and strengthened. At the beginning of the 11th c. AD, Athens had a strong defense with three successive enclosures: the ancient Themistoclean wall, the post herulian wall and the wall around Acropolis. According to the Arab geographer Muhammad al-Idrisi, who visited Athens in 1154, Athens was a “*prosperous and crowded city*”. However, a few years later, the Metropolitan of Athens, Michael Choniates (or Acominatus; 1182-1204), describes in his letters an image of the impoverishment due to years of inactivity, pestilence and lack of food due to pirate attacks. The complete destruction occurred in 1204, when the city was occupied by the Franks. The main roads of antiquity remained active and connected Athens, through the medieval gates of the walls, with the *extra muros* neighborhoods. Some residential *insulae* remained active, but mainly new byzantine neighborhoods appeared with the corresponding needs, such as bath complexes. A big reduction in bath construction can be observed in Athens from the Roman to the Byzantine era. Almost forty-five (45) bath complexes were constructed and were in use in the Roman period and almost one third of them were still in use in the Byzantine era, while in the same time only nine (9) baths were constructed. This leads to the conclusion that in terms of the number of active baths, a decrease of around 50% can be observed from the Roman to the Byzantine era. However, this is a normal trend, if we take into account that after the Heruli invention, in 267 AD, Athens suffered a demographic and urban disaster. Gradually, the city returned to its normal rhythm and from the 4th c. AD a new impetus to the city’s social life was given, mainly resulting from the operation of the philosophical schools. The new beginning is reflected in the construction of new bath facilities. In the late 4th c. AD or in the early 5th c. AD, the Bath in Plaka and the Bath in Monē Arkadiou str. were built. In the 5th c. AD, the Bath T, the Bath A and the Bath in Pompeio were constructed. Most of the roman bath facilities were out of use after the 7th c. AD. Exceptions are the Central Bath in Makrygiannēs plot, which was renovated in the 7th c. AD and maybe the Bath in Thoykydidēs str., which was built in the 6th c. AD. Unfortunately, there is no information about the lifetime of the Early Byzantine baths. After the abolition of the Athenian philosophical schools by Justinian (529 AD), Christianity strongly penetrated the formerly pagan Athenian society and a special attention was paid to the urban Christianization of the city.

Name	Hristijan Talevski
Title	Research Associate at PRI (Public Research Institution) Institute of Old Slavic Culture – Prilep
Organization Address	Kičevsko Đade bb., 7500 Prilep, R. N. Macedonia
Home Address	Kiro Krsteski – Platnik 30, 7500 Prilep, R. N. Macedonia

Phone/Fax	+389 48 412 715 (on work) +389 78 852 368 (personal)
E-mail	hristijan.talevski@isk.edu.mk
Theme	Was there a large-scale reconstruction of the intramural water supply infrastructure in Heraclea Lynkestis during the 6th century? during theof Heraclea Lynkestis
A B S T R A C T	
<p>This paper is a result of research regarding the chronology of the aqueduct and the spatial distribution of the intramural water supply facilities discovered in Heraclea Lynkestis, a town in the late Roman province of Macedonia Prima. The hydrological analyses based on the published data and the digital elevation models for the surrounding topography will be used for proposing the best possible route of the town's aqueduct. The mapping of the excavated intramural water facilities is based on the published data and throughout the use of photogrammetry and GIS. The particular research interest is focused on the identification of the primary water supply network and the spread of the secondary (alternative) sources of water. Also, the previous considerations regarding the water supply and the additional building interventions on the existing system are deliberately analyzed. The possible connection of the water distribution to the churches, the civil residential complex, and the residences of the clergy will be discussed. All this because the control over the water as a resource, alongside the technology for its efficient management is a potential source of power in the community. Finally, an elaborate discussion will be given regarding the possible simultaneous restoration attempt evidenced by the archaeological data in three locations, in the context of the building (rebuilding?) of an elaborate fountain in time of bishop <i>Ιωάννου</i> (561 A.D.). The thesis for the simultaneity of these construction works is highly questionable because it is based on the materials introduced and on the similarity of the applied construction technique, but, strong evidence exists regarding the thesis for the origin of initiative and the implementation. The character of the buildings and the damage made to the mosaics is evidence for a reconstruction granted or even initiated by the clergy and the bishop. No arguments support a thesis that these building activities were an imperial initiative.</p>	

Име и презиме	Марија Марић Војкан Милутиновић
Наставно-научно звање	Марија Марић, доктор археолошких наука Војкан Милутиновић, дипломирани археолог
Адреса посла	Завод за заштиту споменика културе Краљево Цара Лазара 24 36000 Краљево
Кућна адреса	Марија Марић Главашева 10/4

	36000 Краљево Војкан Милутиновић Мике Филиповића 1 36210 Врњачка Бања
Тел/факс	Марија Марић 0641961300 Војкан Милутиновић 0658029939
e-mail	mayamaric82@gmail.com milutinov83@gmail.com
Тема	Средњовековна Плана – изазови заштите археолошког наслеђа

РЕЗИМЕ

Средњовековни локалитет Плана се налази на северозападним падинама планине Жељин и представља важно седиште Копаоничких рудника у 13. и 14. веку. Централни део локалитета заузима насеље типа *mpg* (lat. *forum mercatum*) док се на ширем простору падина налазе многобројни остаци рударских и металуршких активности. О важности овог локалитета сведочи више историјских извора који говоре о постојању католичке дијацезне цркве и присуству саског свештеника *prete de li Todeschi*, као и постојање конзула и Дубровачке колоније на овом месту. Поред тога, средњовековни извори говоре и о постојању православне цркве, трга и мајдана; а познато је и да је у периоду 15. века на овом простору радила ковница новца захваљујући рудном богатству.

Иако је несумњив историјски значај Плана, систематска археолошка истраживања никада нису спровођена, као ни тематско рекогносцирање простора, са изузетком мањих сондажних истраживања водовода, цркве и куле. С обзиром на величину локалитета, доступна археолошка документација је оскудна што представља проблем у процесу проглашења локалитета за непокретно културно добро, односно за успостављање формално-правне заштите. Са друге стране, актуелна рударско - геолошка истраживања све више су усмерена на рудни ресурс овог простора, па локалитету прети озбиљна девастација. Са тим у вези, у раду ће бити изложени различити изазови са којима се сусреће савремена заштита културног наслеђа у Србији, уз разматрање могућности третирања локалитета комплексног типа попут средњовековног трга Плана са околним рудним реверима у светлу установљене филозофије заштите археолошког наслеђа кроз међународне конвенције.

Имя и фамилия	Ivo Topalilov
Ученая степень, звание	Assoc. Prof. Dr.

Рабочий адрес	Institute of Balkan Studies and Center of Thracology "Prof. Alexander Fol" - Bulgarian Academy of Sciences, 13 Moskovska Str., 1000 Sofia, Bulgaria
Домашний адрес	Bulgaria 6-61, 4003 Plovdiv, Bulgaria
Тел/факс	00359899298358
Електронная почта	Itopalilov@yahoo.com
Тема	The Southern Gate of Diocletianopolis, Thrace

РЕЗЮМЕ

After the catastrophe near Hadrianopolis in 378, the empire found itself in chaos. Indeed, this was not the first defeat of her troops and the assassination of the emperor, but the consequences that it provoked were unprecedented so far in its long history. One of the main tasks of the new emperor chosen to cope with the problem, including the Gothic, Theodosius I was not only to calm the society, but also to create a new imperial ideology, which is manifested in the newly built Porta Aurea complex in Constantinople. It became a model that spread in the provinces and especially those located near the capital, including Thrace. Diocletianopolis, one of the main provincial centers, is a good example for this. So, this presentation deals with the main aspects of the specifics of the southern gate of Diocletianopolis that was reconstructed accordingly in the last quarter of 4th century.

Име и презиме	Младен Загарчанин
Наставно-научно звање	Археолог, кустос
Адреса посла	Завичајни музеј Бар
Кућна адреса	Божидара Вуковића Подгоричанина 23
Тел/факс	+382 69 382 012
e-mail	
Тема	О новим археолошким сазнањима на простору некадашње римске провинције Превалис и раносредњовековне Диоклије

РЕЗИМЕ

Последњих година број археолошких ископавања на простору Црногорског приморја и његовог залеђа умногоме је проширио наша сазнања о материјалној заоставштини касноантичког и рановизантијског периода у дијелу некадашње римске провинције Превалис (касније Диоклије). Систематска истраживања су вођена у Старом граду Бару, Свачу, Великом Пијеску, Мириштима у Петровцу, Превлаци Светога Архангела Михаила, Доклеји, Ђутези, Облуну, Ободу, Жабљаку Црнојевића, Пречистој Крајинској, Никшићу, Смограду, Шипковој Главици, а материјал је сакупљен рекогносцирањем Старог Улциња, Подластве, Мрковске области (барска општина), Љутези на Скадарском језеру, Буљарицама и газовима ријеке Зете. Дошло се до нових сазнања која су умногоме проширила постојећа, тако да нам је пренствени циљ у овом раду да пружимо један краћи осврт на нове налазе са помоенутих локалитета, како би допринјели проучавању периода од краја касне антике до почетка средњовизантијског периода, а који је доста дуго и био запостављен на поменутом простору.

Name	Svetla Petrova
Title	PhD
Organization Address	Bulgaria 2800 Sandanski 55 Macedonia Str. Archaeological museum Sandanski
Home Address	1700 Sofia 9 Yana Yazova Str.
Phone/Fax	+359 888 719 414
E-mail	svetlapetrova57@gmail.com
Theme	An Early Christian Tomb from Germaneia (Sapareva banya)

ABSTRACT

An Early Christian tomb was discovered at the end of 2020. Its architectural type has no parallels in the territory of the provinces Dacia Mediterranea and Thracia. It is unique for them with its construction, supposedly, it was a tomb-mausoleum, with parallels in Sirmium. A military man of high rank has been buried in it, closely connected with the emperor Constantius II. This man was in service in the camp of Germaneia, now Sapareva Banya in Bulgaria. His rich burial gifts and weaponry are also different from those known from the other burials of militaries in Thracia and Dacia Mediterranea.

Name	<ol style="list-style-type: none">1. Yannis D. Varalis2. Georgia Koletsiou3. Goulielmos Orestidis
	<ol style="list-style-type: none">1. Associate Professor in Byzantine archaeology, University of Thessaly2. PhD candidate, University of Thessaly

Title	3. PhD candidate, National Technical University of Athens
Organization Address	University of Thessaly, Department of History, Archaeology and Social Anthropology Argonafton & Filellinon Str., 38 221, Volos, Greece
Home Address	1. 201, 28 Oktovriou Str., 38 221, Volos, Greece 2. 340 Kifisias Str., 15233, Chalandri, Athens, Greece
Phone/Fax	1. +306934554812 2. +306997301496 3. +306945774018
E-mail	1. iovaralis@uth.gr , yannisvaralis@gmail.com 2. gioulakol@yahoo.gr 3. gouores@yahoo.com
Theme	Art, Memory, and Trade in Southern <i>Epirus Vetus</i>: On the Solid and Perforated Marble Slabs of the Basilica of Mytikas, Akarnania

ABSTRACT

The study embarks on the marble slabs of the three-aisled basilica of Mytikas, Akarnania, a cemetery church at a small coastal settlement, to the south of Nikopolis, the capital of the province of *Epirus Vetus*. They belong to three distinct groups: the first comprises solid plaques decorated with crosses in relief, the second is formed by slabs with perforated scale motifs and lozenges, and the third includes perforated floral and geometric patterns. The plaques of the first group were made for a monumental tomb dedicated to an “adorable man,” probably a high-rank member of the late antique local community, erected in the north aisle. The slabs of the other two groups were fastened to small pillars and closed the sanctuary area from north, west and south. Thus, the pi-shaped chancel screen of the basilica was greatly pierced so that the congregation could perceive in details the celebration of the liturgy on and around the altar in the apse.

The iconographic and technical study of the slabs of the Mytikas basilica helps to better understand the role of the decoration, the relation between the location of the slabs and their ornaments, as well as the symbolism of their motifs. Moreover, the similarities found with marble plaques found in basilicas on the coasts of the Aegean, the Ionian and the Adriatic Seas, indicate the commercial sea routes of their trade.

Name	Mirena Slavova
Title	Professor

Organization Address	Department of Classics, Sofia University St. Kliment Ohridski, 15 Tsar Osvoboditel Blvd, 1504 Sofia, Bulgaria
Home Address	Druzhba 1, bl. 11B, ap. 19
Phone/Fax	+359 892 92 48 40
E-mail	mirena.slavova@uni-sofia.bg
Theme	Two overlooked Roman mosaics with inscriptions from Bulgaria: Cypessus and Alcestis

ABSTRACT

The subject of my presentation are two mosaics from the Roman period with inscriptions found in Augusta Traiana and Ulpia Oescus. The first one, now lost, is in fact the mosaic floor of a building discovered near the wall of Augusta Traiana; only the right part and the upper right corner of its frame are completely preserved. In the outer border, there are three Greek inscriptions, the most indicative of which ΑΑΚΗΤΙC will provide the key for my interpretation of both the composition and the message of the mosaic. As for the second mosaic illustrating Cyparissus' myth in Ulpia Oescus, despite its numerous mentions, it has not hitherto received the analytical study that it deserves. I will discuss its composition, including the replacement of Apollo's figure with this of his sister Artemis, and the Latin inscription CYPRESVS.

Name	Vania Popova
Title	Associate Prof., Dr.
Organization Address	Independent researcher
Home Address	Sofia 1359 Lyulin-IV block 405 vhod A 7 app.
Phone/Fax	0888517606
E-mail	Popova.vania@gmail.com
Theme	The Early Non-figural Mosaics of the Episcopal Basilica in Philippopolis/ Plovdiv

ABSTRACT

The aim of the topic is to study the technique, the styles, the succession and the date of three layers of non-figural mosaics in the basilica. A special attention is paid also on the influences from Rome, Constantinople and Syria and the origin of the mosaic workshops, constantinopolitan and local. The third group of problems reflects the reasons for the existence only of non-figural schemes and motifs for a long period since 4th to the middle of 5th century.

Name	Marina Perseng
Title	PhD student
Organization Address	New Bulgarian University, Sofia, Bulgaria
Home Address	Varna, Bulgaria 9000 Galata Borovetc 24
Phone/Fax	00359887877797
E-mail	perseng@abv.bg
Theme	The Bread for the St. Eucharist and the Related Images presented in the Floor Mosaics on the Balkans during the Early Christianity

ABSTRACT

The Eucharistic Bread and the associated Discourse The Bread of Life are an integral part, essence of the sacrament of St. Communion. Its importance is emphasized by many biblical texts, and the earliest scenes in which it is present as an image are found in the Christian tombs, on frescoes, reliefs of sarcophagi and others. In this way, the bread becomes a global symbol uniting the Old and New Testaments, with meaning connected with the Life in all its aspects. This is based on the fact that the bread plays a major role in the Eucharistic ministration, where it participates in the miraculous act of its transformation into the body of the God.

Name	Lars Ramskold
Title	Dr.
Organization Address	
Home Address	Kommendorgatan 8 H
Phone/Fax	0046 76 878 8080
E-mail	lars.ramskold@telia.com
Theme	A lead seal of Constantine I with a Chi-Rho and Sol indicating that the Chi-Rho originated as Constantine's victory sign

ABSTRACT

This study describes an important Roman lead seal. The front bears the image of an emperor wearing a laureate helmet, flanked by a Chi-Rho and the legend AVG N. The back carries the image of Sol inside the legend COMITI AVG N. The Chi-Rho excludes all emperors before Constantine I and the figure of Sol on the reverse excludes all emperors after Constantine I. Accordingly, our conclusion is that the emperor shown on the obverse can only be Constantine I. Sol disappears on the coinage in 318 CE, so it is unlikely that the date of the seal is much later than 318. The Chi-Rho first appears in 312, and the laureate helmet was introduced by Constantine in 315, which may indicate a 315-318 date for the lead seal. The simultaneous presence of a Chi-Rho and Sol on a seal of Constantine I indicates that the Chi-Rho had not yet taken on the Christian meaning it took later. The seal also confirms the evidence from the coinage that several years after the introduction of the Chi-Rho, Constantine still favoured Sol as his *comes*. The seal is taken to indicate that the Chi-Rho was introduced as Constantine's personal victory sign, not as a strictly Christian symbol.

Name	Vassil Tenekedjiev (Васил Тенекеджиев)
Title	PhD, Assist. Prof.
Organization	Varna Regional Museum of History, department of Archaeology (= Varna Archaeological Museum)
Address	Varna Regional Museum of History, department of Archaeology 41 Maria Louisa Blvd. Varna 9000
Phone	+359 895 607 367 +359 52 681 026
e-mail	vaten21@gmail.com
Theme	Marble and Limestone Architectural Elements from the Large Basilica in Marcianopolis

ABSTRACT

This paper comes as an addenda to my article “The Large Basilica in Marcianopolis: Attempting a Hypothetical Reconstruction of its Architecture and Liturgical Arrangement” published in NIŠ AND BYZANTIUM XXVII (Niš 2019).

During the first, and still the only, excavation of the Large Basilica in Marcianopolis (present day Devnya, Bulgaria) between 1956 and 1958, many marble and limestone architectural elements were found. Among them, there were capitals of different types, column bases, doorsills, the foundation of the altar table, etc. Some of those elements probably were commissioned specifically for the church. Others were taken from older monumental buildings in the city

Some of those artefacts will be published here for the first time. Careful analysis of this collection may contribute to the interpretation of the archaeological site and to its dating.

Имя и фамилия	Светлана Мальцева (Svetlana Maltseva)
Ученая степень, звание	Кандидат искусствоведения, доцент
Рабочий адрес	Университетская наб., д. 7/9, Санкт-Петербург, Российская Федерация, 199034
Домашний адрес	Декабристов 54, кв. 24, Санкт-Петербург, Российская Федерация, 190121
Тел/факс	+79119206693
Электронная почта	sm@resava.ru
Тема	Monastic Architecture of the Circle of Saints Naum and Clement of Ohrid in the Context of the Church Architecture of the First Bulgarian Kingdom and the Architectural Traditions of the Byzantine Provinces of the 9th–11th Centuries

РЕЗЮМЕ

The paper is devoted to the analysis of architectural features of the churches erected by Saints Clement (ca. 835–916) and Naum (ca. 830–910) of Ohrid at the turn of the 9th–10th centuries. The buildings are in an archaeological state, but they are the most important evidence of the development of the architectural tradition of the First Bulgarian Kingdom, which is still one of the most difficult to read pages of medieval architecture in the Balkans. The study of the architectural features of the Ohrid triconch churches of the turn of the 9th–10th centuries allowed us to show their connections with a wide range of monastic architecture of that time. Like other buildings on the lands of the First Bulgarian Kingdom during the time of the baptism and enlightenment of the Bulgars, these monuments fit in well with the architectural process of the entire region, which was in the state of stagnation in the 9th–10th century, oriented to old patterns. However, there was an attempt to create original solutions in the conditions of the provincial flow of life in these areas, with their still weak links with Constantinople. At the same time, in some areas, such as Adriatic Littoral, the traditions of architecture of previous periods continued. We tried to move away from the study of the monuments on typological grounds, which was typical of Bulgarian researchers. This allowed us to find explanations for some rare typological solutions and stylistic techniques, and to identify more clearly the connections between different regions. Thus, in the 9th–10th centuries, there were no separate regional schools in this part of the Balkans, but there were some areas, such as the Adriatic, that quickly emerged from the crisis and actively participated in the cultural renewal. The same processes were taking place in the Bulgarian territories as in other regions of the Balkan Peninsula, and just as in other regions, the church architecture here was closely linked to the tasks of Christianization and education of the population.

Имя и фамилия	Maria Zavorina
Ученая степень, звание	-
Рабочий адрес	The Research Institute of Theory and History of Architecture and Urban Planning, Dushinskaya ul., 9, 111024 Moscow, Russian Federation
Домашний адрес	Lomonosovsky Prospect, 27-11, 119234, Moscow, Russian Federation
Тел/факс	+79117550474
Электронная почта	marika_1096@mail.ru
Тема	Palaeologan Architecture on the Byzantine Periphery: the Case of Ohrid

РЕЗЮМЕ

The specificity and interinfluence of individual regional centers is the key problem in the discussion of Late Byzantine architecture. It is of particularly important for the architectural developments on the periphery of the Byzantine Empire, and especially in case of North Macedonia, featured by the coexistence of Greek and Slavic cultures.

Late Byzantine architecture of North Macedonia is a complex and not fully explored phenomenon, a lot of questions regarding its origins, specificity, stylistic developments of this architecture and its place in the context of the period still remain unresolved.

In the 1280s-1310s after a long period of stagnation, a group of churches appears in Ohrid – the center of the autocephalous archbishopric. There have been expressed various opinions in historiography about the origins of the group. Some researches associated this architecture with Thessaloniki and Constantinople, while others were looking for arguments for the presence of local Macedonian tradition on these buildings.

The question of stylistic developments in Late Byzantine architecture was investigated by Slobodan Curcic, who outlined the main trajectory of the evolution of the School of Epirus in Macedonia and Serbia and positioned Ohrid as an important architectural center of Early Palaeologan time. However, these issues were not further investigated. The role of Ohrid in the architectural developments of the Palaeologan era has not been accurately determined.

Stylistic and comparative analysis of Ohrid churches in the Context of Architectural Processes of the 13th-early 14th century shows that Epirote building tradition is not limited to the reproduction of particular elements here. Thus, the architectural features of Peribleptos corresponds to the stylistic tendencies of the Epirote school of the late 13th century on the one hand, and it fits into the context of the developments of the Early Palaeologan style, showing a new understanding of the usual vocabular of forms and means, on the other hand. In the exonartex of St. Sophia the composition and rhythmic organization of the front façade demonstrate the pursuance of ordering and architectonics, of the use of expressive possibilities of forms, which replace the laconic prismatic volumes and abundant decorative friezes of the Epirus of the mid-second half of the century.

The absence of a pronounced local specificity gives reason to consider Ohrid architecture of the 1280s-1310s as a consistent continuation of the Epirote tradition outside the Despotate at the stage of the formation of Palaeologan style.

Име и презиме	Драгана Фрфулановић Шомођи
Наставно-научно звање	предавач/магистар
Адреса посла	Академија струковних студија Јужна Србија/Одсек за технолошко уметничке студије Лесковац, Вилема Пушмана 17, Лесковац
Кућна адреса	Студеничка 58А/18 Ниш 18000
Тел/факс	063/420-532

e-mail	djolekam@gmail.com
Тема	Црква у Доњој Каменици и њена специфична архитектура

РЕЗИМЕ

Архитектински концепт Богородичине цркве у Доњој Каменици одликује се присутношћу свих основних елемената, за које је, у појединачној анализи, наизглед могуће пронаћи примере поређења са бројним средњовековним споменицима Балкана. Реч је о споменику централног типа са уписаним крстом у наосу над којим се издиже купола. На источној страни је тространа апсида, док је на западној страни правоугаона припрата са спратном конструкцијом и двема кулама звоницима над њом.

Специфични елементи у архитектури ове мале цркве су куле звоници који се издижу из основе цркве не откривајући у потпуности унутрашње раслојавање у простору. Изворни изглед цркве познат је преко ктиторских композиција на којима су оснивачи приказани са моделом храма у рукама. Тако се долази до сазнања да је црква на западном pročељу имала двоспратни дрвени трем украшен изрезбареним орнаментима.

У раду се анализира необичан спој и порекло архитектонских елемената који цркви дају посве аутентичан изглед. Купола, по начину конструкције и декоративној обради, припада византијском сакралном градитељству, док се спратна конструкција припрате са двема кулама пирамидалних кровова повезује са романичком архитектуром. Несумњива је припадност доњокаменичке области земљама које су део византијског комонвелта, те би се и утицаји византијске уметности узимали за доминантне. Начињени изузеци у начину декорисања храма керамопластичним елементима упућују да је градитељ прихватио специфичне елементе сакралне архитектуре једне националне, тачније државне целине. Насупрот томе, остварена монументалност доњокаменичке цркве кроз истакнуте куле нема адекватне паралеле, па ни своје порекло у градитељству земаља средњовековног Балкана позног средњег века.

Порекло начина обраде западног дела доњокаменичке цркве са кулама звоницима и двоспратном припратом проналази се у романичкој архитектури средњовековне Угарске и Трансилваније у периоду од 13. века. Примери поређења су цркве у Жамбеку, Лебену, Јаку, властелинске цркве са улогом породичне задужбине. Овај остварени утицај са севера највероватније је последица бројних привремених запоседања видинских области и крајева у долини Тимока при којима су се неки од освајача могли настанити у овој области и подићи задужбини по моделу из постојбине. Свакако доминантан утицај византијског градитељства није могао бити пренебрегнут, већ је вешто уклопљен са новим архитектонским елементима. Дрвени трем уз pročеље доњокаменичке цркве је скромнији облик већ примењиваног спољног нартекса на храмовима балканских земаља византијске културне сфере. Осим тога, тремом и орнаменталним украсима на њему, начињена је адекватна замена и домештена изостављена скулпторална декорација на западној фасади, каква је била уобичајена за сакралне грађевине у романичком духу.

Name	Stavros Mamaloukos, Ioannis Perrakis, Athanasios Koumantos
------	--

Title	<ul style="list-style-type: none"> - Associate Professor Department of Architecture, Polytechnic School, University of Patras - ThD, National and Kapodestrian University of Athens - Dr Architect
Organization Address	<ul style="list-style-type: none"> - Panepistimioupolis, GR 265 00 Rio, Patras, Greece - Ouranias 13, GR 155 62 Holargos, Greece
Home Address	<p style="text-align: center;">Ektoros 9, GR 152 35 Vrilissia, Greece</p> <p style="text-align: center;">Ouranias 13, GR 155 62 Holargos, Greece</p> <p style="text-align: center;">Faistou 4, GR 145 61 Kifisia, Greece</p>
Phone/Fax	<p style="text-align: center;">0030 210 6132821, mob. 0030 6944-849909</p> <p style="text-align: center;">0030 210 6548457</p> <p style="text-align: center;">0030 210 8082956</p>
E-mail	<p style="text-align: center;">smamaloukos@geam-mnimeio.gr / iperrakis@theol.uoa.gr</p> <p style="text-align: center;">athanasios.koumantos@gmail.com</p>
Theme	<p>THE BYZANTINE CHURCHES OF AINOS AND SELYMBRIA, EASTERN THRACE</p>

ABSTRACT

Ainos and Selymbria are two of the most important ancient Greek, Roman, Byzantine and Ottoman cities of Eastern Thrace in present day Turkey. Up to the beginning of the 20th-century both cities were prosperous commerce centers with a significant and flourishing Christian population. The glorious history of the cities can be traced today on the fragmentary relics of their monuments that have survived through the turbulent modern history of the area. From the several recorded churches of the two cities, most of which are dated back to the Byzantine Era, very few still survive, most of them heavily ruined, while a few more are known to us through old descriptions and depictions. These are: at Ainos (Enez) the so called "Kralkızı" early Byzantine basilica, the middle Byzantine cathedral of the city (the *Katholike Ekllessia*) / Fatih Camii and the churches of Hagios Eflous / Has Yunus Bey Türbesi, Hagios Ioannes Prodromos, Hagios Gregorios Neokaisarias, Hagia Kyriaki, Theotokos Chrysopege and the rock-cut chapels of Hagia Trias and Panagia Phaneromene, and at Selymbria (Silivri) the middle Byzantine domed octagon church of Saint Spyridon and the church of Hagios Ioannis (Fatih Camii), erected by Alexios Apokaukos around the year 1328). The above-mentioned monuments are reconsidered through new

evidence that has come from extensive fieldwork and close scrutiny of published and unpublished sources.

Name	Jasmina S. Ćirić
Title	Assistant Professor
Organization Address	Faculty of Philology and Arts, University of Kragujevac, Jovana Cvijića bb, 34000 Kragujevac
Home Address	
Phone/Fax	
E-mail	jciric0905@gmail.com ; jasmina.ciric@filum.kg.ac.rs
Theme	Monumental past, glorious present: Usage of spolias in the architecture during the reign of King / Tzar Stefan Uroš IV Dušan

ABSTRACT

The paper aims to explain the meaning of spolia inserted in the two churches built during the reign of King / Tzar Stefan Uroš II Dušan. Spolias in question are inserted in the lower register of the north wall and west entrance of Ljuboten church, also within the south entrance of the Dormition church in Matejče. We assume that these spolias most probably marked spaces of specific meaning, especially if taken into consideration the specific meaning of the material from antiquity. It will be shown that recycling of materials and placing them in a pure Christian context certainly changes the interpretive horizons of these late churches. The usage of spolia is certainly tendentious since they are often placed on the most sacred parts of the church. Spoliation also indicates a deep respect for the traces of classical Antiquity, which occupy an important segment of understanding the plan of salvation in the spiritual climate of the late medieval Serbian state.

To understand this phenomenon, it is important to keep in mind the attitude of medieval Serbia towards Antiquity, since the state of King / Emperor Dušan developed constructed ties with the founder of Constantinople in the context of a widespread belief that their world was an extension of the Ancient Rome and to show the legitimacy of the new empire. The past is always a topic that is given meaning and significance in the present, so the imitation of older forms, along with the appropriation of the original, is a kind of medieval renewal of antiquity. Therefore, the re-evaluation of the glorious ancient past, seen in the context of the Divine, was the complete framework for a possible interpretation. The use of the exterior is not a sign of decline but a sign of the subtle and intellectual relationship toward previous epochs in a constant effort to compose the present and a future from the past. Symbolizing the past, spolias were used in order to show that the antique culture in all its manifestations had played a role in preparing the world for Christ's advent and had not been excluded from the Salvation.

Име и презиме	Ариадна Воронова
Наставно-научно звање	PhD. Шеф катедре историје и теорије хришћанске уметности факултета Црквених уметности
Адреса посла	Русија, Москва 115184, Новокузнецкаја улица, 23б. Православни Свето-Тихоновски универзитет
Кућна адреса	Русија, Москва, Озерковска обала, 48/50, зграда 2, стан 93
Тел/факс	+7 916 286 53 73
e-mail	variadna2@yandex.ru
Тема	Карактеристике архитектуре Московске кнежевине XV века и сличне појаве у српској култури истог периода

РЕЗИМЕ

У Московској кнежевини у XV веку, камена градња је наставила да копира владимиросуздальску архитектуру из домонголског периода, али са додатком нових особина чији су аналози налазимо у архитектури Србије. Са коначним ослобађањем Русије од татарског јарма и стицањем независности Руске цркве од Цариградске патријаршије, почиње политичко и економско јачање Московске кнежевине, када је Москва постала центар једне руске државе, што се одразило у теорији "Москва – Трећи Рим". Са доласком у Русију италијанских архитеката почиње брзи успон московске архитектуре, која је стекла ренесансне карактеристике, што је изражено у архитектури катедрала Московског Кремља, као и у његовим утврђењима. Сличан феномен примећен је у Србији, где је са обновом нове престонице Београда почело да се назива новим Цариградом, а касније је почела изградња тврђаве Смедерево. На прелазу XV–XVI века, еволуцијски скок у архитектури направили су московске храмове са крстастим сводовима, који су проширили унутрашњи простор уз мали димензије. Овај тип укључује и слични которске архитектуре храм Св. Трифона у Москви, који би могао бити жупна црква долазних далматинаца из Котора, међу којима је познат драгуљар мајстор Трифон Которанин.

Name	Elena Diatlova, Elena Nemykina
Title	research scientists
Organization Address	Research Institute for Theory and History of Architecture and Town Planning , Dushinskaya-9, Moscow 111024, Russia
Home Address	Kamennostrovsky prospekt 44b-18, St.Petersburg 197022, Russia (Elena Nemykina)
Phone/Fax	+79111739754 (Elena Nemykina) +79150418848 (Elena Diatlova)

E-mail	tsvetynaveter@gmail.com (Elena Nemykina) elenadyatlova@gmail.com (Elena Diatlova)
Theme	Deesis in the Wall Paintings of North Macedonia in the 12th-14th Century: Iconographic Aspects and Development

A B S T R A C T

Deesis in the central space of a church interior is generally not very frequent in Byzantine art. It can be found mainly in provincial churches in the Balkans, as mentioned by M. Kazamia-Tsernou in her book on Deesis in Byzantine churches in Greece. However, in North Macedonia Deesis can be seen quite often in the naos or close to the altar, starting from the end of the 12th century. Moreover, this composition is placed not only in the churches commissioned by local ktetors, but also in the wall paintings ordered by the Serbian kings and aristocracy.

The origin of this tradition can be traced back to the proskynetaria images on the templon or altar pillars, where the images of Christ Pantokrator and the Virgin with Child had been placed from the 10th century on. Some researchers regard these images as two-figure Deesis. Starting from the second half of the 12th century the image of Christ or the Virgin was often replaced with the saint patron of the church, as in St. Panteleimon's church in Nerezi. In basilicas and single nave churches proskynetaria images are placed in the central nave close to the templon, and are often marked by the large scale or an architectural frame, as in the late 12th century churches of Kurbinovo or Kastoria. In the second half of the 13th century we can see further development in Prilep, where three-figure Deesis is placed in the naos on the northern or southern wall in three churches, emphasizing memorial character of the iconographic programs.

Deesis compositions in the wall paintings of the 14th century are presented in several versions.

Secondly, the Macedonian tradition of placing the Deesis close to the templon continues. The Deesis is usually located near the patron saint of the church. However, the iconographic versions often receive a new interpretation. In a number of fresco ensembles the Deesis includes the figures of the contemporaries – not only ktetors, but also rulers and church hierarchs, as, for example, in St. Nicholas church in Lyuboten (c. 1348) and in St. John the Baptist chapel in St. Sofia in Ohrid (1347–1350).

Thirdly, in the wall paintings of North Macedonia there appears a new version of the Deesis – the so-called «Royal Deesis», in which Christ is represented in the type of the King of Kings and of the Great Bishop, and the Mother of God is dressed in royal vestments.

A specific and rather rare variant of the «Royal Deesis» is the composition «The Queen stands at Your right hand», which is often the part of the «Heavenly Court» scene. This theme first appears in the dome of the exonarthex of Treskavac monastery (c. 1340). It spreads further in the second half of the 14th century (Zaum church near Ohrid, 1361; Markov monastery near Skopje, 1376–1381; St. Athanasius church in Kastoria, 1385). The unique composition of the «Royal Deesis», the closest analogue of which is considered to be the fresco in Treskavac, was uncovered above the conch in St. Nicholas church «tou Tzotza» (second half of the 14th century) in Kastoria. The above examples provide grounds for thinking about the reasons for new interpretations of traditional iconographic versions, depending on the political and cultural context of the historical period.

Име и презиме	Николина Спасовска
Наставно-научно звање	
Адреса посла	
Кућна адреса	Hohweggasse 25/25, 1030 Wien, Österreich
Тел/факс	004368184624162
e-mail	nikolina_spasovska@yahoo.com
Тема	Представе екуменских сабора на спрату припрате цркве Св. Софије у Охриду

РЕЗИМЕ

Живопис спрата припрате катедралне Охридске цркве Св. Софије и поред оштећења насталих у протеклим вековима и данас може се сагледати у његовој некадашњој лепоти и уз то препознати поруке верницима које су изражене његовом програму и различитим представама које су у његовом склопу приказане. Наша пажња у овом раду биће посвећена представама седам екуменских сабора, који су насликани на своду спрата припрате, и кроз подробну анализу ових сцена употпунимо сазнањима, која у досадашњим публикацијама нису обрађивана. Пре свега ћемо се задржати на идентификацији насликаних ликова на тим представама, јер треба напоменути да су се уз неке ликове сачували и натписи са њиховим именима које ранији истраживачи нису приметили. Указаћемо и на њихово хијерархијско место које на овим фрескама добијају непосредно поред императора, а које одговара рангу који су заузимали у хришћанској екумени. У раду се такође даје могући одговор за узрок одступања од уобичајеног представљања *Визије св. Петра Александријског* непосредно до првог сабора. Анализира се такође и како се историјске чињенице рефлектују на иконографији сабора, односно колико у овим представама може се приметити утицај актуелних теолошких расправа и политичких утицај тога времена.

Име и презиме	Александра Димитријевић
Наставно-научно звање	Асистент, мастер историје уметности
Адреса посла	Филипа Вишњића б.б. 38220 Косовска Митровица
Кућна адреса	Рудничка 3/6 34000 Крагујевац

Тел/факс	0643157399
e-mail	alexandra.sanja.rainbow@gmail.com
Тема	Питање ктиторства грачаничке спољашње припрате

РЕЗИМЕ

На нове облике нартекса прелази се за време краља Стефана Уроша III и Стефана Душана када су ови простори послужили као прелазна карика у континуитету еволуције отворених нартекса. На њима се запажају сви архитектонски елементи претходних грађевина ове врсте, а у исто време и елементи који су добили коначне облике на познијим нартексима. Датум изградње, првобитни изглед спољашње припрате манастира Грачанице, и обим њеног накнадног преграђивања, као и њено живописање, остају веома сложени и недовољно јасни, а самим тим поставља се и питање ко је био ктитор ове грађевине. Портрети двојице владара, на источном зиду, тачније на североисточном пиластру спољашње припрате, веома су оштећени, толико да се види само део натписа поред једног од двојице владара те из тог разлога није могуће са сигурношћу тврдити ко је ту био приказан, и да ли су то били ктитори ексонартекса. Уколико се узме у обзир околност да је првобитни ексонартекс Грачанице изграђен око 1330. године, а да су краљ Стефан Дечански и краљ Душан заједно били крунисани у Сврчину 1322. на Богојављење, није искључено да се они могу сматрати новим ктиторима Грачанице и наручиоцима ексонартекса, међутим, то је само једна од претпоставки. Рад представља анализу фрагментарних остатака приказаних владарских портрета, и анализу њихове иконографије. Циљ овог рада је да се коришћењем иконолошке анализе, декриптивног и компаративног метода дође до прецизнијег сазнања о приказаним личностима, и да се путем уочених важних обележја, веза и односа са сродним остварењима, дође до одговора ко би могао бити ктитор грачаничког ексонартекса.

Name	Elizabeta Dimitrova, Orhideja Zorova
Title	Professor / Project Manager
Organization address	Faculty of Philosophy, Ss Cyril and Methodius University/ Directorate for protection of cultural heritage, Skopje, Republic of Macedonia
Home address	Atinska 25/3, Jani Lukrovski 9/2-13, Skopje, Republic of Macedonia
Phone/ Fax	
e-mail	elizabeta@fzf.ukim.edu.mk ,

	goulot@gmail.com
Theme	Imago Historica – <i>thy name is Beauty</i>: feminine and masculine
ABSTRACT	
<p>When one talks about painterly representations of historic images in Byzantine fresco ensembles, one usually has in mind their socio-political dimension of appearance. However, through a set of carefully drafted visual features, medieval artists have created a luxurious catalogue of depicted characters, both male and female, which radiate with physical attraction encompassing: appealing portraiture, charming facial composites, slender figures, elegant statures, graceful poses, corporal energy, as well as a glamorous range of diversified garments, jewelry and decorative accessories. In that regard, femininity and masculinity of the represented individuals become structural components of the methodological approach of the painters to execute striking and visually compelling portraits, correspondent to their actual historical roles. Comprising the characters of the commissioners' arrangements in 14th century Macedonia (i.e. in the territory of present-day Republic of Macedonia), the aim of the presentation is to disclose the painterly manners of configuration of feminine beauty and masculine outlook within the canonically structured historic connotation of khetorial portrayal.</p>	

Име и презиме	Dimitrios Sisiou
Наставно-научно звање	Arheolog
Адреса посла	
Кућна адреса	Papamantzari 29 Kastoria 52 100
Тел/факс	24670 24575
e-mail	sisioudimitris@gmail.com
Тема	Το πορτρέτο του Θεοφύλακτου και ο αρχιεπίσκοπος Αχρίδας Ζωσιμάς

Ρ Ε Σ Ι Μ Ε

Η μορφή του Θεοφύλακτου Αχρίδας παραλείπεται στις διακοσμήσεις των βυζαντινών ναών. Η επαναφορά του ενδιαφέροντος για την παρουσίαση του ξεκινά στο Πρωτάτο του Αγίου Όρους και συγκεκριμένα στο παρεκκλήσι του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου (1526). Στο Πρωτάτο το πορτρέτο του ιστορήθηκε δίπλα σ' αυτά των αγίων: Κλήμη, Έρασμου και Κωνσταντίνου Καβάσιλα, τριών σημαντικών προσώπων για την αρχιεπισκοπή Αχρίδας. Η απεικόνιση του στο ναό του Προφήτη Ηλία στη Σιάτιστα (1744) συνδυάστηκε με τις μορφές των αγίων Επταρίθμων: Κυρίλλου, Μεθοδίου, Κλήμη, Ναούμ, Αγγελάριου, Γκόρασδου και Σάββα . Στην ανανέωση της λατρείας του συνετέλεσε οπωσδήποτε η παρουσία στον θρόνο της αρχιεπισκοπής του Ζωσιμά Ρούση, καταγόμενου από την Σιάτιστα. (1695-1746).

Име и презиме	Др Јадранка Проловић
Наставно-научно звање	доцент
Адреса посла	Институт за историју уметности – Универзитет Беч
Кућна адреса	
Тел/факс	+43 699 1234 22 63
e-mail	jadranka.prolovic@univie.ac.at
Тема	СЛИКАНИ УКРАС РУКОПИСА БРОЈ 1 ИЗ МАНАСТИРА МЕГАСПИЛЕОН И ЈЕДАН ТИП ОРНАМЕНТА ВИЗАНТИЈСКИХ РУКОПИСА X ВЕКА

РЕЗИМЕ

У овом прилогу презентују се сазнања о грчком рукопис брoј 1 из манастира Мегаспилеон који се налази на планини код варошице Калаврита која лежи између Коринта и Патраса на Пелопонезу. Овде се ради о рукописном Чењтворојеванђељу које је копирано у X веку, а минијатурама јеванђелиста је и додатно украшено у XIV веку. Овом приликом је посебна пажња истраживања усмерена на украс дела рукописа из X века тј. на канонске табле, заставице и иницијале који красе почетак свих јеванђеља, а доста су особени и имају паралеле у неким срећом очуваним византијским рукописима цариградског порекла који се чувају у библиотекама широм света, као што је на пример MS. gr. 70 из Националне библиотеке Француске у Паризу. У прилогу се указује не само на овај тип орнамента и његову распрострањеност у византијским рукописима, већ и на везу овог украса са другим типовима орнамента византијских рукописа X века који су коришћени у рукописима цариградских радионица тога времена. Посебна пажња усмерена је на покушај идентификације радионице Цариграда у којој су ови рукописи настали.

Име и презиме	Анђела Гавриловић
Наставно-научно звање	Доктор наука, виши научни сарадник
Адреса посла	Филозофски факултет, Чика Љубина 18-20, 11 000 Београд
Кућна адреса	
Тел/факс	
e-mail	andjela1321@gmail.com
Тема	Култ и иконографија Светог Полиеукта у средњовековној Србији

Ρ Ε Σ Ι Μ Ε

У раду се представљају култ и иконографија Светог Полиеукта у српској средњовековној држави. Реч је о младом ратнику пореклом из јерменског града Мелитине, који је, неодступно исповедајући хришћанство, погубљен мачем 259. године. Истраживање култа овог светитеља уопште скопчано је са различитим потешкоћама, које потичу од самих извора и доступне грађе, о чему са опрезом сведоче ранији истраживачи. Рад има за циљ да анализом различитих средњовековних књижевних састава поближе расветли култ Светог Полиеукта у српској средњовековној средини, затим појаву лика овог светитеља у српском средњовековном монументалном живопису, као и разлоге и особености његовог штовања.

Име и презиме	Ioannis Sisiou
Наставно-научно звање	Istoričar Umetnosti
Адреса посла	Hristopoulou 101 Kastoria 52 100
Кυηνα адреса	Papamantzari 29 Kastoria 52 100
Тел/факс	24670 24575
e-mail	Ioannissisiou@gmail.com
Тема	Το εικονογραφικό πρόγραμμα του ιερού βήματος στο ναό των Αγίων Αναργύρων Καστοριάς

Ρ Ε Σ Ι Μ Ε

Όλες οι παραστάσεις και οι μορφές που τοποθετήθηκαν στον χώρο του Ιερού βήματος θεωρούμε ότι είναι πολύ σημαντικές για την εποχή που διακοσμήθηκε ο ναός των Αγίων Αναργύρων. Μεταφέρουν όλους τους προβληματισμούς των πνευματικών κύκλων της Κωνσταντινούπολης. Εισάγονται στο πρόγραμμα καινοτόμες λύσεις, που προκύπτουν από τις δογματικές συζητήσεις. Έτσι απεικονίζονται οι συλλειτουργούντες ιεράρχες σε μια πρώτη εκδοχή του Μελισμού, η Παναγία Νικοποιός με τον Χριστό που ετοιμάζεται να κατέβει στην τράπεζα με τα τίμια δώρα, ο Ευαγγελισμός με τον Παλαιό των Ημερών, η Ετοιμασία του θρόνου με τους σεβίζοντες αρχαγγέλους, ο Χριστός Εμμανουήλ στην κορυφή της αφίδας και η Δέηση στο ψηλότερο σημείο. Είναι μελετημένο με κάθε λεπτομέρεια ακόμη και στην επιλογή των μορφών της κατώτερης ζώνης.

Name	Maksim Onufrienko
Title	
Organization Address	Research Institute for Theory and History of Architecture and Town Planning, 111024 Dushinskaya str. 9, Moscow, Russia

Home Address	143985 Narodnogo opolcheniya str. 1, 66, Balashikha, Russia
Phone/Fax	+7 919 999 87 03
E-mail	maksimoufrienko@icloud.com
Theme	Some Features of <i>The Heavenly Liturgy</i> Iconography in the Art of Balkans of the Late Middle Ages (14–17 th Centuries)

A B S T R A C T

In the 14th century, several iconographic types of *The Heavenly Liturgy* were developed. They were placed either in the dome or in the altar (central apse or prothesis). But their appearance was not sudden. There is a certain interest in liturgical subjects in the art of the 10–13th centuries: at this time such scenes as *The Officiating Church Fathers*, *Melismos*, *The Service of St. Basil the Great*, *The Service of St. Nicholas* and others that have similar semantics of *The Heavenly Liturgy* appear. Texts-paraphrases of church hymns that appear in the altars may be a possible source of *The Heavenly Liturgy* in altars. In fact, the appearance of liturgical compositions in an altar can be considered as the completion of the process of visualizing the liturgy in the paintings of the altar apses, which took place throughout the Middle Byzantine period. However, the first images of *The Heavenly Liturgy* appear in the domed part of the church, not the altar, which is due to the perception of this image as theophany. This could also be indirectly influenced by certain eschatological attitudes of the entire epoch. Despite the existence of number of compositionally close scenes, it is impossible to undoubtedly name a single prototype from which *The Heavenly Liturgy* would genetically grow. Rather, the whole process of forming this scene should be understood as a desire to reproduce the external signs of the Church in its earthly existence, characteristic of late Byzantine times. All images of *The Heavenly Liturgy* can be divided into two groups. The first type is the most common and, apparently, the oldest one (Kraleva Church in Studenitsa, Visoki Dečani etc.). It is a representation of the divine service performed by the heavenly forces. It appeared at the beginning of the 14th century and existed throughout the post-Byzantine period. In the second one the liturgy is celebrated by the earthly clergy together with the saints (Savior Church in Thessalonika). For the first time it emerged in the Savior Church in Thessalonika in the middle of the 14th century. In this painting the image of the earthly service is sacralized: it ascends to the border of the heavenly zone, metaphorically showing the entrance to the Kingdom of Heaven. The existence of this Thessalonika composition and number of others suggests that the version of the scene with the participation of earthly clerics was widely spread throughout the Byzantine Oikoumene and developed in parallel with the more traditional version of iconography. The idea of the unity of the earthly and heavenly Church is the heart of most post-Byzantine monuments, but most often it is embodied by the maximum convergence of the real and depicted action (Piva monastery). At this time, in addition to *The Heavenly Liturgy* scene, *The Carrying Of The Epitaphios On Good Friday*, *The Divine Mystagogy*, *The Vision of Gregory the Theologian* formed. Apparently, all of them have roots in the monuments of the "second" Byzantine type, where elements of the real liturgy play an important role. The formation and widespread occurrence of these scenes should be considered in the context of the post-Byzantine culture's attention to specific details of the surrounding real life. Artists come up with new ways to reveal the liturgy plot, on the one hand, paying attention to the features of the actual service, and on the other, using some well-developed motives.

Име и презиме	Марија Цурк Франц Цурк
Наставно-научно звање	Мастер конзерватор и рестауратор, самостални истраживач. Саветник конзерватор и рестауратор, самостални истраживач.
Адреса посла	
Кућна адреса	Мирусних врба 9, 18000 Ниш
Тел/факс	+381643072793
e-mail	<u>curkmarija@gmail.com</u>
Тема	Епитрахиљ Намесника Скадарског

РЕЗИМЕ

Епитрахиљ Намесника Скадарског из музеја Саборне цркве у Нишу је био предмет конзерваторско-рестаураторског захвата у 2020. години. Епитрахиљ од свилене тканине у платненом везу је украшен нашивеним орнаментима од сомота различитих боја, елементима израђеним од бакарне и посребрене бакарне срме, нашивеним перлама, ликовима анђела израђеним на танком катону, позамтеријским тракама и ресама. Експонат је био у дерутном стању, прекривен нечистоћама органског и анорганског порекла, механички оштећен и са трајним бојеним променама. У прелиминарној фази конзерваторског поступка су изведена истраживања и анализе свих материјала како би се на основу тих података одредио методолошки приступ конзерваторском третману. Ток и фазе конзерваторско рестаураторског захвата су биле условљене бројношћу материјала различитог порекла од којих је експонат састављен и њиховим стањем.